

K. M A R X

BRITTIEN HERRUUS INTIASSA

Lontoo, keskiviikkona, kesäkuun 10. pnä 1853

Hindostan on Italia Aasian mittasuhteissa. Himalajan vuoret vastaavat Alppeja, Bengalin tasangot Lombardian tasankoja, Dekanin ylänkö Apenniineja ja Ceylonin saari Sisilian saarta. Samanlainen maanrikkauksien runsaus ja monipuolisuus ja samanlainen pirstoutuneisuus valtiollisessa rakenteessa. Samoin kuin Italian vain valloittajan miekka on aika ajoittain yhdistänyt erilaisiksi valtiomuodostumiksi, niin myös Hindostanin, silloin kun se ei ole muhamettilaisten, mogulien tai brittien ikeessä, me näemme pirstoutuneen yhtä moneksi riippumattomaksi, toisilleen vihamieliseksi valtioksi, kuin siinä on kaupunkeja ja jopa kyliäkin. Yhteiskunnallisessa suhteessa Hindostan ei kuitenkaan ole Idän Italia, vaan Irlanti. Ja tuo Italian ja Irlannin, himojen maailman ja surun maailman kummallinen yhdistelmä on ennakoituna Hindostanin vanhoissa uskonnollisissa traditioissa. Tuo uskonto on samaan aikaan aistillisten ylettömyyksien ja itsekidutuksellisen askeesin uskontoa, lingaiittien¹ ja Jagannathin² uskontoa, munkin ja bajadeerin uskontoa.

En ole samaa mieltä niiden kanssa, jotka uskovat vanhan Hindostanin kulta-aikaan, joskaan en ole taipuvainen, kuten sir Charles Wood, vetoamaan mielipiteitteni vahvistukseksi Khuli-kaanin valtakauten. Mutta otettakoon esimerkiksi Aurangzebin aikakausi tai kausi, jolloin mogulit ilmaantuivat pohjoiseen ja portugalilaiset etelään, tai muhamettilaisten maahanhyök-

¹ *Lingaiittien uskonto* — Šiva-jumalan kultti, joka on levinnyt erikoisesti etelä-intialaisen lingaiittien lahkoon keskuuteen. *Toim.*

² *Jagannath* — eräs Višnu-jumalan inkarnaatio, jonka tempeli oli Purin kaupungissa, Intian itäosassa. *Toim.*

käyksen kausi ja heptarkian kausi¹ etelä-Intiassa; tai, jos tahdotaan palata kauemmaksi menneisyyteen — aina hamaan muinaisuuteen, itse brahmaanien mytologinen ajanlasku, joka lykkää Intian kurjuuden alun jopa kristinopillista maailmanluomista edeltäneeseen kauteen.

Mutta on aivan epäilemätöntä, että kurjuus, joka brittien ansiosta vaivaa Hindostania, on asiallisesti toista laatua ja verrattomasti tuskallisempaa kuin kaikki muu, mitä Hindostan on aikaisemmin saanut kärsiä. En tarkoita tässä eurooppalaista despotismia, jonka Itä-Intian komppania² on oksastanut aasialaiseen despotismiin, yhdistelmää, joka on verrattomasti hirviömaisempi kuin ne pyhät hirviöt, joiden näkeminen Salsetten temppeleissä³ saa meidät kauhistumaan. Tässä ei ole kysymys brittien siirtomaaherruuden erityisestä omalaatuisuudesta, vaan ainoastaan hollantilaisten siirtomaaherruuden jäljittelystä, ja tämä pitää siinä määrin paikkansa, että brittiläisen Itä-Intian komppanian toiminnan luonnehtimiseksi on riittävää esittää sana sanalta se, mitä sir Stamford Raffles, Jaavan *englantilainen* kuvernööri, on sanonut vanhasta hollantilaisesta Itä-Intian komppaniasta:

„Hollantilainen komppania, jota kannusti yksinomaan voiton saaminen ja joka kohteli alamaisiaan verrattomasti kylmäkiskoisemmin ja armottomammin kuin ennen muinoin länsi-intialainen plantaasinomistaja hänen plantaasillaan työskentelevää orjajoukkoa, sillä tuo plantaasinomistaja oli maksanut rahat omaisuudekseen ostamista ihmisistä, kun taas ensin mainittu ei ollut maksanut mitään,— tuo komppania pani liikkeelle koko despotismikoneiston puristaakseen väestöltä viimeisenkin lantin pakkoverona ja viimeisenkin tipan sen työn tuloksista ja pahensi jo puoliraakalaisesta mielivaltaisesta hallituksesta aiheutuvaa pahaa vielä siten, että se teki sen läpiliipatun poliitikon koko oveluudella ja monopolioikeutta nauttivan kauppiaan koko itsekkyydellä”.

¹ *Heptarkia (seitsemänherrsus)* — termi, joka Englannin historiassa on otettu käytäntöön merkitsemään seitsemää saksilaista kuningaskuntaa (6.—8. vuosisata); analogian mukaan Marx käyttää tuota termiä merkitsemään sitä feodaalista pirstoutuneisuutta, joka vallitsi Dekanissa ennen kuin muhamettilaiset valloittivat sen. *Toim.*

² *Brittiläinen Itä-Intian komppania* perustettiin vuonna 1600 Intian kanssa käytävää monopolistista kauppaa varten. Komppanian „kauppa”-toimintojen varjolla englantilaiset kapitalistit valloittivat Intian ja hallitsivat sitä kymmeniä vuosia. Vuosien 1857—1859 Intian kapinan aikana komppania lakkautettiin ja Englannin hallitus otti Intian hallitsemisen välittömästi omiin käsiinsä. *Toim.*

³ *Salsetten luolatemppeleissä*, joka sijaitsee samannimisellä saarella Intian Bombayn presidenttikunnassa, on hyvin runsaasti kuvia, jotka on veistetty, samoin kuin itse temppelekin, kiveen. *Toim.*

Kaikki nuo yhtämittaa toinen toisiaan seuranneet kansalais-sodat, maahanhyökkäykset, kumoukset, valloitukset, nälänhätä, niin tavattoman pulmalliselta, pikaiselta ja tuhoisalta kuin niiden vaikutus Hindostaniin saattoi näyttääkin, koskivat siihen kuitenkin vain pinnallisesti. Englanti on murtanut intialaisen yhteiskunnan koko perustan eikä ole tähän mennessä tehnyt minkäänlaisia yrityksiä sen uudistamiseksi. Vanhan maailman menettäminen ilman uuden hankkimista tekee Intian väestön nykyisen kurjuuden luonteeltaan erikoisen masentavaksi ja katkaisee Britannian hallitseman Hindostanin yhteyden kaikkiin sen muinaisiin perinteisiin, koko sen historialliseen menneisyyteen.

Ylimuistoisista ajoista alkaen Aasiassa on ollut tavallisesti vain kolme hallinnonala: finanssilaitos eli laitos oman kansan ryöstämistä varten, sotalaitos eli laitos vieraiden kansojen ryöstämistä varten ja lopuksi yleisten töiden laitos. Ilmastosuhteet ja maaperän omalaatuisuus erittäinkin valtavilla erämaa-alueilla, jotka ulottuvat Saharasta Arabian, Persian, Intian ja Tatarian kautta aina Aasian ylätasangon korkeimmille seuduille, tekivät kanavien ja kastelulaitteiden avulla tapahtuvan keinokastelun itämaisen maanviljelyksen perustaksi. Niin kuin Egyptissä ja Intiassa, niin myös Mesopotamiassa, Persiassa ja muissa maissa tulvia käytetään peltujen lannoittamiseen; veden korkeaa tasoa käytetään kastelukanaavien täyttämiseen. Säästäväisen ja yhteisen vedenkäytön pakottava välttämättömyys, joka Lännessä, esim. Flanderissa ja Italiassa, pani yksityisyrittäjät yhtymään vapaaehtoisiksi yhtymiksi, pakotti Idässä, jossa sivilisaatio oli liian alhaisella tasolla ja alueiden mittasuhteet liian laajat voidakseen synnyttää vapaaehtoisia yhtymiä, keskittävää hallitusvaltaa puuttumaan asiaan. Siitä johtui se taloudellinen tehtävä, jota kaikkien aasialaisten hallitusten piti hoitaa, nimittäin yleisten töiden järjestäminen. Tuo maan hedelmällisyyden keinotekoinen kohottaminen, joka riippui keskushallituksesta ja joutui heti rappiolle tämän hallituksen suhtautuessa huolimattomasti keinokastelu- ja maankuivaustöihin, antaa selityksen siihen muutoin selittämättömään tosiasiaan, että nykyisin näemme laajoja hedelmättömiä ja autioita alueita, jotka muinoin olivat erinomaisesti viljeltyjä, kuten esimerkiksi Palmyra, Petra, Jemenin raunio-alueet ja Egyptin, Persian ja Hindostanin laajat maakunnat. Tämä selittää myös sen, miksi yksi hävittävä sota on kyennyt autioittamaan maan kokonaisuksi vuosisadoiksi ja riistämään siltä koko sen sivilisaation.

Ja niinpä britit maksuivat Itä-Intiassa edeltäjiltään finanssilaitoksen ja sotalaitoksen, mutta löivät kokonaan laimin yleisten töiden laitoksen. Siitä johtui rappeutuminen maanviljelyksessä, joka ei pystynyt kehittymään brittien vapaakilpailu-

periaatteen, *laissez faire, laissez aller*¹-periaatteen mukaisesti. Aasialaisissa valtakunnissa käy kuitenkin tavallisesti niin, että maanviljelys rappeutuu toisen hallituksen aikana ja virkkoa jälleen jonkin toisen hallituksen aikana. Siellä sato riippuu hyvästä tai huonosta hallituksesta yhtä paljon kuin Euroopassa hyvästä tai huonosta säästä. Siitä johtuu, että niin pahaa kuin maanviljelyksen vahingoittaminen ja välinpitämätön suhtautuminen siihen sinänsä onkin, niin ei kuitenkaan voitane sanoa, että brittiläinen valloittaja on juuri siten antanut kuolettavan iskun intialaiselle yhteiskunnalle, ellei siihen liittyisi eräitä tärkeimpiä seikkoja, jotka ovat jotain uutta koko aasialaisen maailman aikakirjoissa. Niin huomattavia kuin valtiolliset muutokset ovat Intian menneisyydessä olleetkin, sen yhteiskunnalliset olot ovat pysyneet muuttumattomina kaukaisimmasta muinaisuudesta aina 19. vuosisadan ensimmäiseen vuosikymmeneen saakka. Kangaspuut ja rukki, jotka loivat lukemattoman armeijan kehrääjiä ja kutojia, olivat intialaisen yhteiskuntarakenteen tärkeimpiä akseleita. Ylimuistoisista ajoista Eurooppa on saanut mitä erinomaisimpia kankaita — intialaisten työn tuotteita — ja lähettänyt korvaukseksi jalometallejaan, varustaan siten materiaalilla paikallisia kultaseppiä, noita intialaisen yhteiskunnan välttämättömiä jäseniä, yhteiskunnan, jonka kiintymys koristeisiin on niin suuri, että alimmankin luokan edustajilla, jotka käyskentelevät miltei alastomina, on tavallisesti pari kultaista korvarengasta ja jokin kultainen kaulakoriste. Yleisessä käytössä olivat myös sormukset ja varvasrenkaat. Naiset, samoin kuin lapsetkin, käyttivät usein paksuja kultaisia tai hopeisia ranne- ja nilkkarenkaita, ja jumalien kultaisia ja hopeisia pieniä pystykuvia tavattiin kotikalujen joukossa. Brittiläinen siirtomaaorjuuttaja hävitti intialaiset kangaspuut ja rukin. Ensin Englanti syrjäytti intialaiset puuvillatuotteet Euroopan markkinoilta, sitten se ryhtyi viemään Intiaan kehrättyä lankaa ja lopuksi alkoi viedä puuvillatuotteiden kojimaahan valtavia määriä puuvillatavaroita. Kehrätyn langan vienti Iso-Britanniasta Intiaan kasvoi vuodesta 1818 vuoteen 1836 suhteessa 1 : 5 200. Vuonna 1824 vietiin englantilaista musliinia Intiaan tuskin 1 000 000 yardia, mutta v. 1837 sitä vietiin jo yli 64 000 000 yardia. Tuona aikana Dakkan väestö supistui 150 tuhannesta 20 tuhanteen. Tuota teollisuudestaan kuuluisen Intian kaupunkien rappeutumista ei voida kuitenkaan pitää englantilaisen herruuden pahimpana seurauksena. Brittiläinen höyryvoima ja brittiläinen tiede hävittivät lopullisesti

¹ *laissez faire, laissez aller* — kirjaimellisesti „antaa tehdä, antaa mennä”, niiden porvarillisten taloustieteilijäin iskulause, jotka puolsivat kauppavapautta ja vaativat valtiota olemaan puuttumatta taloudellisiin suhteisiin. *Toim.*

maataloustuotannon ja käsityöteollisuuden välisen yhteyden koko Hindostanin alueella.

Kumpikin seikka — toisaalta se, että intialaiset, kuten kaikki itämaiset kansat, jättävät keskushallituksen huoleksi ne suuret yleiset työt, jotka ovat heidän maanviljelyksensä ja kaupankäyntinsä perusehtoina, toisaalta se, että Intian väestö, joka elää hajaantuneena maan koko alueelle, keskittyy maanviljelys- ja käsityön välisen patriarkaalisen yhteyden johdosta pieniin asutuskeskuksiin — kumpikin seikka on synnyttänyt jo mitä kaukaisimpina aikoina omalaatuisen yhteiskuntajärjestelmän, niin sanotun *kyläyhdyksuntajärjestelmän* (village system), mikä teki kunkin tällaisen pienen yhdyskunnan organisaatioiltaan riippumattomaksi ja tuomitsi sen viettämään eristynyttä elämää. Tämän järjestelmän omalaatuisiin piirteisiin tutustuttaa meidät seuraava kuvaus, joka on Englannin alahuoneen eräässä vanhassa virallisessa selostuksessa Intian asioista:

„Maantieteellisesti kylä on muutamia satoja tai tuhansia ekkereitä käsittävä alue viljeltyä ja viljelemätöntä maata; valtiollisesti se muistuttaa kaupunkiyhdyskuntaa. Tavallisesti siinä on seuraava virka- ja toimihenkilökunta: *potail* eli vanhin valvoo yleensä kylän asioita, sovittaa kyläläisten välisiä riitoja, johtaa poliisia ja toimii veronkantajana kylässä, mihin tehtävään hän henkilökohtaista vaikutusvaltaa omaavana ja kyläläisten aseman ja asioiden seikkaperäisenä tuntijana on sopivin henkilö; *kurnum* valvoo maanviljelyksen tilaa ja pitää luetteloa kaikesta, mikä koskee sitä. Edelleen *tallier* ja *totie*: ensin mainitun velvollisuuksiin kuuluu rikoksia ja rikkomuksia koskevien tietojen kokoaminen sekä kylästä toiseen matkustavien henkilöiden saattaminen ja suojeleminen; jälkimmäisen velvollisuuksien piiri näyttää rajoittuvan enimmäkseen kylän puitteisiin, ja siihen kuuluu muun muassa sadon suojeleminen ja osallistuminen sen luettelointiin. *Rajavahti* vartioi kylän rajoja ja antaa niistä todistajalausuntoja riitatapauksissa. Henkilö, joka pitää huolta vesialtaista ja vedenjohtokanavista, jakaa maanviljelykseen tarvittavan veden. Erikoinen brahmaani hoitaa kylässä jumalanpalvelustoimituksia. Sitten on vielä koulunopettaja, jonka voi nähdä kylässä opettamassa lapsille luku- ja kirjoitustaitoa hiekkassa, kalenteria pitävä brahmaani eli astrologi ynnä muita. Nämä ylempi- ja alempiarvoiset viranhaltijat muodostavat kylän hallinnon, mutta maan eräissä osissa heidän lukumääränsä on pienempi, koska eräitä edellä kuvattuja velvollisuuksia ja tehtäviä on yhdistetty yhden henkilön toimitettavaksi, toisilla paikkakunnilla sitä vastoin heidän lukumääränsä ylittää yllämainittujen henkilöiden luvun. Tämän primitiivisen yhteisöhallintomuodon oloissa väestö on elänyt ylimuistoisista ajoista. Kylien rajoja on muutettu harvoin, ja vaikka sodan, nälän ja tautien seurauksena

itse kylät ovat kärsineet toisinaan suurta vahinkoa ja jopa täydellisesti autioituneet, niin sama nimi, samat rajat, samat intresit, jopa samat sukukunnatkin ovat säilyneet vuosisadasta toiseen. Näiden kylien asukkaita ei ole yhtään huolestuttanut kokonaisten monarkioiden tuhoutuminen ja jakaminen; niin kauan kun heidän kylänsä on pysynyt ehjänä ja vahingoittumattomana, heitä ei ole paljoakaan kiinnostanut se, minkä valtakunnan valtaan se on siirtynyt ja minkä vallanpitäjän alaiseksi joutunut, sillä heidän sisäinen talouselämänsä on pysynyt muuttumattomana. Potail on jäänyt edelleenkin yhteisön vanhimmaksiksi ja toiminut kylässä rauhantuomarina ja veronkantajana”.

Nuo yhteiskunnallisen elimistön stereotyyppiset pikku muodot on enimmältä osaltaan hävitetty ja ne ovat katoamassa ainiaaksi enemmänkin englantilaisten höyrykoneiden ja englantilaisen kauppavapauden vaikutuksesta kuin brittiläisten veronkantajain ja brittiläisten sotamiesten karkean sekaantumisen tuloksena. Noiden perhekuntayhteisöjen perustana oli kotitarveteollisuus, käsinkudonnan, käsinkehruun ja käsivoimin harjoitetun maanmuokkauksen omalaatuinen yhdistelmä, joka teki ne luonteeltaan omintakeisiksi. Englannin sekaantuminen asioihin — minkä seurauksena kehrääjät osoittautuivat olevan Lancashiressa, mutta kutojat Bengalissa, tai pyyhkäistiin niin intialaiset kehrääjät kuin intialaiset kutojatkin kokonaan pois maan kamaralta — hajotti nämä pienet puolibarbaariset, puolisivistyneet yhteisöt hävittämällä niiden taloudellisen perustan ja suoritti siten suurimman ja, sanottakoon totuus, ainoan *sosiaalisen* vallankumouksen, minkä Aasia on koskaan kokenut.

Mutta niin murheellista kuin puhtaasti inhimillisten tunteiden kannalta noiden kymmenien tuhansien työteliäiden, patriarkaalisten, rauhanomaisten yhteiskunnallisten organisaatioiden rappeutumisen ja luhistumisen näkeminen onkin, niin surullista kuin onkin nähdä ne murheen kurimukseen heitettyinä ja niiden jokaisen jäsenen menettäneen samalla kertaa sekä vanhat sivilisaatiomuotonsa että iänikuiset toimeentulolähteensä, me emme kuitenkaan saa unohtaa, että nuo idylliset kyläyhdykunnat, niin viattomilta kuin ne ensi silmäykseltä näyttänevätkin, olivat aina olleet itämaisen despotismin lujana perustana ja rajoittaneet ihmisjärjen mitä ahtaimpiin puitteisiin tehden siitä taikauskon nöyrän välikappaleen, kytkien sen perinnäistapojen orjankahleisiin, riistään siltä kaiken suuruuden, kaiken historiallisen aloitteellisuuden. Me emme saa unohtaa barbaarien itsekkyyttä, jotka keskittivät kaiken huomionsa mitättömän pieneen maatilkkuun ja seurasivat rauhallisina suurten valtakuntien luhistumista, sanoin kuvaamattomien julmuuksien harjoittamista, suurten kaupunkien väestöjen tuhoamista, seurasivat kaikkea tuota rauhallisesti, kiinnittämättä siihen sen suurempaa huomiota kuin

luonnonilmiöihin, ja joutuivat itse avuttomina jokaisen väkivallan-tekijän saaliiksi, mikäli hän suvaitsi kiinnittää heihin huomiotaan. Me emme saa unohtaa, että tuo epäihmisarvoinen, pysähdyksissä oleva ja kasvimainen elämä, tuo passiivinen olemassaolomuoto synnytti toisaalta sille vastakkaisia raakoja, sokeita ja hillittömiä hävitysvoimia ja teki Hindostanissa itse murhaamisenkin uskonnolliseksi rituaaliksi. Me emme saa unohtaa, että noiden pienten yhdyskuntien häpeätahrana olivat kastieroavaisuudet ja orjuus, että ne tekivät ihmisen riippuvaiseksi ulkoisista olosuhteista, sen sijaan että olisivat kohottaneet hänet noiden olosuhteiden valtiaaksi, että ne tekivät hänen itsestään kehittyvän yhteiskunnallisen tilansa muuttumattomaksi, luonnon ennakoita määräämäksi kohtaloksi ja saivat siten aikaan karkean luonnonpalvonnan, jonka nöyryyttävyyys pistää erikoisesti silmään siinä tosiasiaassa, että ihminen, tämä luonnon herra, polvistuu hartaana hanumaani-
apinan ja Sabbala-lehmän edessä.

Suorittaessaan Hindostanissa sosiaalisen vallankumouksen Englanti tosin piti ohjeenaan mitä alhaisimpia pyrkimyksiä, ja ne keinot, joilla se pakotti Intian tuohon vallankumoukseen, olivat typerää. Mutta kysymys ei ole siitä. Kysymys on siitä, voiko ihmiskunta täyttää tehtävänsä ilman perusteellista vallankumousta Aasian yhteiskunnallisessa tilassa. Ellei voi, niin kaikista rikoksistaan huolimatta Englanti oli historian tahdottomana aseena suorittaessaan tämän vallankumouksen.

Ja kun asia on siten, niin olipa vanhan maailman hajottamisen näky meidän henkilökohtaisille tunteillemme kuinka surettavaa hyvänsä, historian kannalta meillä on oikeus yhdessä Goethen kanssa huudahtaa:

„Voisko piina tuskaan syöstä,
jos se johtaa iloihin;
eikö hävityksen työstä
noussut herruus Timurin?“¹

*Kirjoittanut K. Marx kesäkuun 10. pnä
1853*

*Julkaistu „New York Daily Tribune“
lehdessä kesäkuun 25. pnä 1853*

*Julkaistaan lehden tekstin mukaan
Suomennos englannin kielestä tehdystä
venäjännoksesta*

¹ Goethen runosta „Suleikalle“ („Länsi-Idän Divaani“). *Toim.*